

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

3. Сіденко В. Зовнішні аспекти макроструктурних зрушень // Макроструктурна політика та ринкова трансформація: досвід Польщі та України / за ред. Я. Кліха, І. Крючкової та В. Сіденка. — К: Вид-во «Заповіт», 2004. — С. 44.
4. Иноземцев В.Л. Глобализация: иллюзии и реальность / В.Л. Иноземцев // Свободная мысль - XXI. — 2000. — №1. — С. 26-36.
5. Robertson R. Globalization: Social Theory and Global Culture / R. Robertson. — London: Sage Publications Ltd., 1992. — 211 p.
6. Levitt T. The Globalization of Markets [Electronic resource] / T. Levitt // Harvard Business Review. —1983. — pp. 2-11. — URL: <http://www.scribd.com/doc/6585162/Hbr1983-the-Globalization-of-Markets>.
7. Robinson W. Theories of Globalization / W. Robinson // Blackwell Companion to Globalization / G. Ritzer. — Oxford: Blackwell, 2007. — с.125-143. — URL: <http://www.soc.ucsb.edu/faculty/robinson/publications.html>
8. Galbraith J.K. Economics and the Public Purpose / J.K. Galbraith. — Boston Houghton Mifflin, 1973. — 334p.
9. Арон П. Этапы развития социологической мысли / П. Арон; [общ. ред. и предисл. П.С. Гуревича]. — М.: Издательская группа «Прогресс» — «Политика», 1992. — 608с
10. Bell D. The Coming of Post-Industrial Society / D. Bell.—N.Y.: Basic Books, 1976. — 374p.
11. Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер. — М.: ООО «Издательство «АСТ», 2002. — 776с.
12. Held D. Global transformations: politics, economics and culture / D. Held, A. McGrew, D. Goldblatt, J. Perraton. — Stanford University Press, 1999. — 515 p.
13. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: методологія системних досліджень: монографія / Т.В. Кальченко. — К.: КНЕУ, 2006. — 248с.
14. Чужиков В. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія: монографія / В. Чужиков. — К.: КНЕУ, 2008. — 272с.
15. Валлерстайн И. Конец знакомого мира: Социология XXI в. / И. Валлерстайн; пер. с англ. под ред. В.Л. Иноземцева. — М.: Логос, 2003. — 368 с.
16. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций и преобразование мирового порядка / С. Хантингтон // Новая постиндустриальная волна на Западе: антология; [пер. с англ. под ред. В.Л. Иноземцева]. — М.: Академия, 1999. — С. 528-556
17. Hoffman S. The Clash of Globalizations? / S. Hoffman // Foreign Affairs. — 2002. — pp. 104-115.
18. Sklair L. Globalization: Capitalism and Its Alternatives / L. Sklair. — [3rd edition].— New York, Oxford: OUP Oxford, 2002. — 392p.
19. Стігліц Дж. Глобалізація та її тягар / Дж.Стігліц; [пер. з англ. А.Іщенко]. — К.: Вид-дім «КМ «Академія», 2003. — 252с.
20. Globalization [Electronic resource] // Stanford Encyclopedia of Philosophy. — URL: <http://plato.stanford.edu/entries/globalization/>
21. Сорос Д. Криза глобального капіталізму: (Відкрите суспільство під загрозою) / Пер. з англ. — К.: Основи, 1999. — 259 с.
22. Стігліц Дж. Глобалізація: тривожні тенденції / Дж. Стігліц; [пер. с англ. Г.Г. Пирогова]. — М.: Национальный общественно-научный фонд, 2003. — 304 с.
23. Castells M. The information age: economy, society and culture / M. Castells. — NY: John Wiley and sons, Blackwell, 2000. — Т.1. The Rise of The Network Society. — 464p.
24. Глобалізація і безпека розвитку: монографія / [О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін.; кер. автор. кол. і наук. ред. О.Г. Білорус]. — К.: КНЕУ, 2001. — 733 с
25. Пахомов Ю.Н. Пути и перепутья современной цивилизации / Ю.Н. Пахомов, С.Б. Крымский, Ю.В. Павленко. — К.: Международный деловой центр, 1998. — 226с.
26. Білорус О.Г. Глобальні трансформації та стратегії розвитку / О. Г. Білорус [та ін.]. — К.: ВПОЛ, 1998. — 415 с.
27. Булатова О.В. Регіональна складова глобальних інтеграційних процесів: [Монографія] / О.В.Булатова. — Донецьк: ДонНУ, 2012. — 386с.
28. Загашвили В. На пороге нового этапа экономической глобализации / В. Загашвили // Мировая экономика и международные отношения. — 2009. — №3. — С.15-23
29. Системный мониторинг: глобальное и региональное развитие / [отв. ред. Д.А.Хал-турина, А.В.Коротаев]. — М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. — 296с.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Чентуков Ю.І., д.е.н., професор, перший проректор Маріупольського державного університету (Україна)

Булатова О.В., д.е.н., професор, проректор з наукової роботи Маріупольського державного університету (Україна)

Чентуков Ю.І., Булатова О.В. Основні засади регіоналізації світового господарства

Розглянуто науково-методологічні основи дослідження інтеграційного розвитку на глобальному та регіональному рівнях. Досліджено генезис теорій регіональної економічної інтеграції, концептуальні підходи дослідження регіонального розвитку. Визначено основні ознаки глобалізації.

Проаналізовано сучасні особливості розвитку регіональної економічної інтеграції, визначено основні тенденції формування регіональної структури світового господарства. визначено, що у розвитку міжнародної економічної інтеграції визначилися два тренди – глобальний та регіональний. Досліджено просторові зрушення у світовому господарстві в умовах глобальної регіоналізації, визначено основні регіони як підсистеми світового господарства. Встановлено особливості залучення країн світового господарства до процесів регіональної інтеграції.

Досліджено організаційно-методологічні засади розвитку моделей регіональної інтеграції. Визначено напрями формування континентальних та трансконтинентальних моделей інтеграції. Розроблено сучасні підходи до формування стратегії інтеграційного розвитку країн в умовах глобальної регіоналізації на умовах оптимального поєднання унілатералізму, регіоналізму та мультилатералізму.

Ключові слова: глобальна інтеграція, регіональна інтеграція, регіоналізація світової економіки, інтеграційне об'єднання, регіональна торговельна угода

Чентуков Ю.И., Булатова Е.В. Базовые основы регионализации мировой экономики

Рассмотрены научно-методологические основы исследования интеграционного развития на глобальном и региональном уровнях. Исследован генезис теорий региональной экономической интеграции, концептуальные подходы исследования регионального развития. Установлены основные характеристики глобализации.

Проанализированы современные особенности развития региональной экономической интеграции, определены основные тенденции формирования региональной структуры мирового хозяйства, установлено, что в развитии международной экономической интеграции сформировались два тренда – глобальный и региональный. Исследованы пространственные изменения в мировом хозяйстве в условиях глобальной регионализации, проанализированы основные регионы как подсистемы мирового хозяйства. Установлены особенности вовлечения стран мирового хозяйства в процессы региональной интеграции.

Исследованы организационно-методологические основы развития моделей региональной интеграции. Определены направления формирования континентальных и трансконтинентальных моделей интеграции. Разработаны современные подходы по формированию стратегий интеграционного развития стран в условиях глобальной регионализации на основе оптимального соединения унілатералізму, регіоналізму та мультилатералізму.

Ключевые слова: глобальная интеграция, региональная интеграция, регионализация мировой экономики, интеграционное объединение, региональное торговое соглашение

Chentukov Y., Bulatova O. The basis of the regionalization of the world economy

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

The article dwells upon scientific and methodological bases of research on integration development at global and regional levels. It examines the genesis of the theories of regional economic integration and conceptual approaches to research on regional development. The main features of globalization are determined as well.

The author analyzes modern peculiarities in development of economic integration and defines the main tendencies in forming the regional structure of the world economy. It is established that two trends (global and regional) have developed in the international economic integration process. The research also describes spatial changes in the world economy in conditions of global regionalization. The main regions of the world are viewed and analyzed as subsystems of the world economy. Specific features of involvement of the world economies into the processes of regional integration are determined.

The article examines organizational and methodological bases for the development of regional integration models and determines the vectors of continental and transcontinental integration models. The author develops modern approaches to integration development strategies in terms of global regionalization based on optimal consolidation of unilateralism, regionalism and multilateralism.

Key words: global integration, regional integration, regionalization of the world economy, integration association, regional trade agreement

Сучасною ознакою світогосподарського розвитку є поширення та поглиблення процесів регіональної інтеграції, про що свідчить поява значної кількості різноманітних інтеграційних утворень, що виступають важливою компонентою глобальної інтеграції. З іншого боку, сам процес регіоналізації набув глобальних ознак, як доводить регіональна спрямованість та збільшення обсягів внутрішньорегіональних потоків товарів, послуг, факторів виробництва. Як наслідок, у світовій економіці відбувається формування цілісних регіонів, що виступають особливими акторами в системі міжнародних відносин.

Інтеграційні угруповання, які сьогодні існують в світі, знаходяться на різних етапах розвитку, засновані на використанні різних моделей і форм реалізації, а відтак виникає унікальна можливість дослідження регіональної компоненти інтеграційного розвитку в якісному різноманітті, що виникає в умовах глобальної інтеграції. Інтенсивний розвиток процесів глобалізації та регіоналізації вимагає дослідження характеру їх взаємодії як визначальної компоненти формування інтеграційної стратегії розвитку країн в умовах глобальної регіоналізації.

Теоретико-методологічні засади розвитку глобальної інтеграції, формування світового економічного простору заклали в своїх наукових дослідженнях А. Аппадурай, Р. Арон, Ж. Атталі, Б. Баді, З. Бауман, У. Бек, Д. Белл, І. Валлерстайн, Е. Гідденс, Дж. Гелбрейт, Д. Голдблатт, Л. Гуарнізо, А. Джонс, П. Дікен, М. Кастель, Т. Левітт, Е. МакГрю, Дж. Маклін, К. Омас, Дж. Перратон, Я. Пітерс, А. Портес, Р. Робертсон, Л. Склер, Дж. Сорос, Дж. Стигліц, П. Тейлор, Дж. Томпсон, Е. Тоффлер, М. Уотерс, Ф. Фукуяма, С. Хантінгтон, П. Херст, С. Хоффман. Проблемам розвитку регіональної інтеграції, регіону як цілісної системи, присвячено праці П. Агшюн, М. Алле, Б. Баласса, Е. Болдвіна, С. Бресліна, Дж. Бхагваті, У. Ваннопа, Е. Венайблза, М. Гюнарсона, М. Джинніса, У. Ізарда, М. Кітінга, П. Кругмана, Л. Ліндберга, Дж. Лессінджера, Р. Лукаса, Д. Мітрані, В. Молле, Ж. Монне, Дж. Новотні, М. Перкманна, Ф. Содербаума, Г. Снукса, М. Сторпера, Я. Тінбергена, М. Фудтжити, А. Хааса, Б. Хеттне, П. Ховітта, М. Шиффа.

Вагомий внесок у розвиток концептуальних підходів щодо дослідження вказаних проблем пов'язаний з науковими працями українських та російських учених, які досліджували інтеграційні процеси як на глобальному рівні (Е. Азроянц, О. Білорус, І. Бузько, А. Гальчинський, В. Гець, Н. Гражевська, А. Ельянов, В. Загашвілі, В. Іноземцев, Е. Кочетов, В. Кувалдін, Д. Лук'яненко, А. Мазаракі, М. Максимова, В. Медведєв, О. Неклесса, Т. Орехова, Ю. Павленко, В. Пантін, Ю. Пахомов, А. Поручник, А. Філіпенко, Г. Черніченко, М. Чешков, Ю. Яковець), так і на регіональному (Ю. Борко, В. Будкін, О. Буторіна, І. Гладій, О. Гранберг, М. Долішній, Л. Зевін, О. Кузьмін, Ю. Макогон, Н. Мікула, Ю. Орловська, Є. Савельєв, В. Сіденко, А. Спартак, В. Чужиков, В. Шемятенков, Г. Широков, Ю. Шишков, І. Школа, О. Шнірков та інші). Незважаючи на достатню кількість праць, у науковій літературі недостатньо дослідженими залишаються процеси глобальної регіоналізації, що ускладнює розробку стратегії інтеграційного розвитку національної економіки відповідно до сучасних вимог світового економічного розвитку. Слід зазначити фрагментарність та дискусійність теоретичних та науково-методичних розробок економічної концепції регіону в міжнародній економіці, особливостей розвитку інтеграційних процесів в контексті сучасних трансформацій, що відбуваються на регіональному та глобальному рівнях.

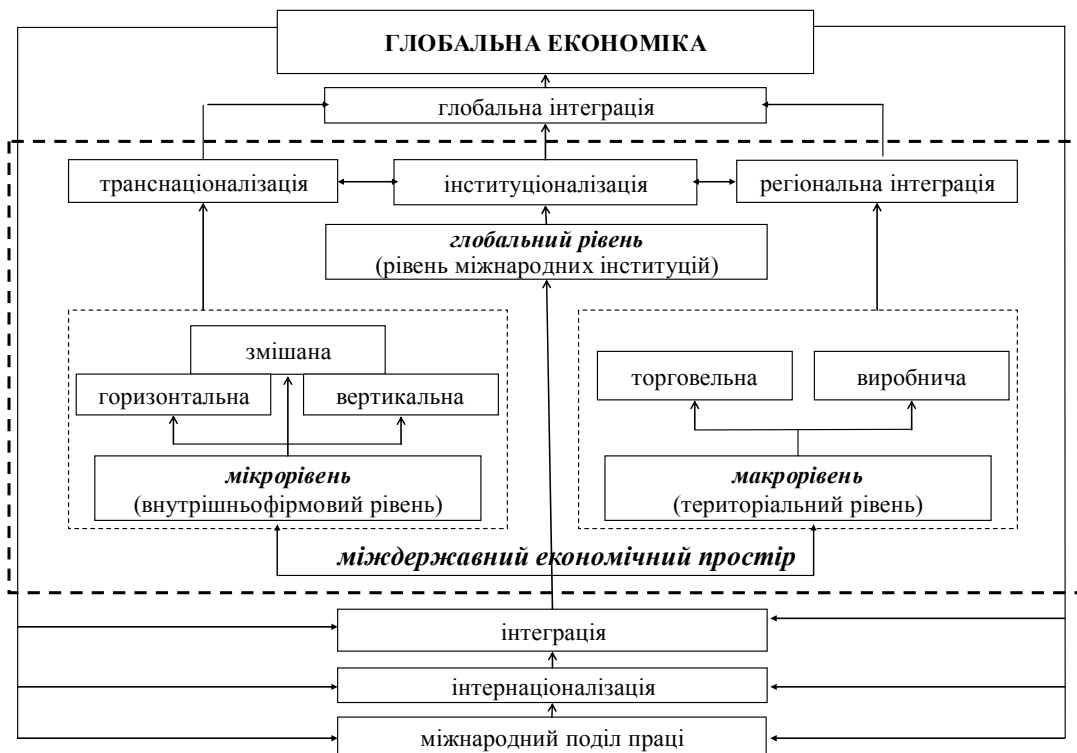

Рис. 1. Структура міжнародного інтеграційного процесу та взаємодія його рівнів

Метою статті є розробка теоретико-методологічних засад регіоналізації світової економіки в умовах глобальної інтеграції. Дослідження найбільш принципових ознак і характерних рис глобалізації, систематизації науково-методичних підходів, концепцій і

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

теорій глобальної економічної інтеграції за логіко-послідовною еволюцією дозволяє виділити основні моделі сучасного глобалізаційного дискурсу, до яких віднесено теорії світ-системного аналізу, глобального простору, детериторизації соціального, які визначають напрями подальших досліджень у рамках сучасного дискурсу (теорії геоeкономіки, тріади, мережевого суспільства, панамериканської теорії глобалізму, концепції зіткнення цивілізацій, хвильового розвитку, мегаполісів, світової еліти, критичного аналізу, фінансової інтеграції, гібридизації, простернізації, неомондіалізму, макдональдизації) та напрями концептуалізації глобалізаційних процесів (гіперглобалістичний, скептичний та трансформістський).

Основними ознаками глобалізації визначено: її історичну тривалість та логічність, багатосторонність процесу та поліструктурність явища, детериторизацію її учасників, інтенсифікацію зв'язків та стиснення простору.

У розвитку міжнародної економічної інтеграції сьогодні чітко визначились два тренди – глобальний та регіональний, поширення яких призвело до формування цілісної системи світового господарства з певним набором елементів (регіонів світу), між якими розвиваються стійкі економічні зв'язки (гомогенна ознака) та посилюється диференціація сформованих територіальних угруповань (гетерогенна ознака). У результаті дії глобального і регіонального трендів формується нова полісистемна конфігурація світового економічного простору як гомогенної системи, що набуває ознак дисипативності внаслідок розвитку гетерогенності її системних утворень (регіонів світу). Нерівномірний характер розвитку її елементів, детериторизація учасників світового господарства призвели до появи нових диференційованих форм взаємодії, що вимагає нових підходів багатомірної оцінки структурних змін, що відбуваються у сучасному інтеграційному процесі на всіх рівнях. Структура сучасного міжнародного інтеграційного процесу та взаємодія його рівнів представлені на рис.1.

Глобальна інтеграція світового господарства посилює взаємозв'язок національних економік країн світу, що знаходить своє вираження в утворенні єдиного (глобального) ринку товарів і послуг, фінансів, становленні глобального простору, у тому числі інформаційного, оскільки глобальний рівень господарювання підсилює конкурентний механізм, тому розвиток регіональних інтеграційних угруповань можна розглядати як певний спосіб протидії негативному впливу глобалізації на конкурентоспроможність національних ринків. З точки зору економічної динаміки, формування глобальної економіки пов'язане із закономірним результатом інтернаціоналізації економічних зв'язків між суб'єктами міжнародних економічних відносин. Значне збільшення масштабів міжнародного обміну впливає на формування ринкового механізму, закони якого реалізуються на світовому рівні.

Таблиця 1

Динаміка укладання регіональних торговельних угод: регіональний аспект (кількість)

роки	Тип угоди	Африка	СНД	Європа	Південна Америка	Центральна Америка	Кариби	Західна Азія	Близький Схід	Океанія	Східна Азія	Північна Америка
1950-1959	внутрішньо-регіональні	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
	міжрегіональні	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1960-1969	внутрішньо-регіональні	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0
	міжрегіональні	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1970-1979	внутрішньо-регіональні	1	0	5	0	1	0	0	0	1	0	0
	міжрегіональні	2	0	3	3	1	2	2	2	1	2	2
1980-1989	внутрішньо-регіональні	5	0	1	1	0	0	0	0	2	0	0
	міжрегіональні	1	0	1	11	9	4	1	2	0	1	6
1990-1999	внутрішньо-регіональні	12	25	10	9	0	0	2	2	1	2	1
	міжрегіональні	11	1	12	10	8	3	1	14	0	0	8
2000-2010	внутрішньо-регіональні	3	4	17	3	5	0	5	5	1	15	0
	міжрегіональні	17	3	26	28	16	10	10	12	9	31	21

Примітка. Розраховано та складено автором на підставі аналізу джерела [9]

Регіональна інтеграція пов'язана з інтенсифікацією глобалізації і несталою природою глобальної політики [8]. Регіоналізм стає характерною особливістю глобальної економіки [3,с.487], а процес регіоналізації виступає невід'ємною і логічною фазою глобалізації. З метою збереження ідентичності та самобутності, у пошуках шляхів та оптимізації соціально-економічної структури регіони активніше залучаються до процесів регіоналізації з врахуванням переваг міжнародного поділу праці і умов дотримання національної економічної безпеки, через реалізацію власного потенціалу розвитку на основі найбільш повного використання переваг взаємодії з зовнішнім середовищем і протистояння негативним ефектам такої взаємодії, а це відповідає прагненням розвитку будь-якої країни.

Регіоналізація світового господарства, що проявляється через діяльність інтеграційних об'єднань, виступає як певний ступінь глобалізаційного розвитку, з другого боку – як спосіб протидії негативному впливу глобалізації світової економіки. Крім того, саме регіональні об'єднання виступають активними суб'єктами глобалізації і формують позитивні та негативні прояви (полюси) глобалізації, з тієї точки зору регіональні інтеграційні процеси доповнюють глобалізацію [5,с.13], тому не можна розглядати процеси регіоналізації і глобалізації як протилежні. Глобальна і регіональна інтеграція є процесами комплементарними і не є протилежними. Це взаємообумовлені, взаємозалежні і взаємодоповнюючі інтеграційні процеси, які притаманні сучасному етапу світового розвитку.

Дослідження сучасних особливостей розвитку регіональної економічної інтеграції за рівнем розвитку країн-інтегрантів, географічним охопленням, ступенем ринкової інтеграції, окрім кількісного збільшення, динаміку якого наведено у табл.1, дозволило встановити якісно нові ознаки регіоналізації світової економіки, до яких віднесено такі: перехід до відкритої моделі регіональної інтеграції; поширення більш глибоких форм інтеграції; активне залучення до процесів регіональної інтеграції країн з різним рівнем розвитку, але які виступають як рівноправні партнери (угоди типу Північ-Південь), а також розширення інтеграційної взаємодії між країнами, що розвиваються, та країнами з перехідною економікою (угоди типу Північ-Південь); розвиток інтеграції між країнами, які не обов'язково пов'язані фактором географічної близькості та спільності кордонів.

У структурі сучасного світового господарства сформовано певні просторові сегменти – регіони як підсистеми світового господарства (критеріями виділення яких визнано схильність до внутрішньорегіональної взаємодії, її комплексність, масштаби та тривалість економічних стосунків), основними з яких виступають регіони-тріади: європейський, північноамериканський та азісько-тихоокеанський. У рамках основних регіонів тріади розвиваються найбільш потужні інтеграційні об'єднання: Європейський Союз, NAFTA, ASEAN, APTA, спільна питома вага яких становить 68,9% світового ВВП, 67,7% світового експорту товарів, 74,7% експорту послуг, 64,7% притоку прямих іноземних інвестицій. Внутрішньорегіональна співпраця в рамках об'єднань розвивається більш прискореними темпами, а самі об'єднання закріплюють свій статус відносно відособленої частини світової економіки, що підтверджено зростанням рівня внутрішньорегіонального експорту протягом 1980-2010 років: в Європейському Союзі з 62,2% до 67,2%, відповідно, в NAFTA з 33,6% до 48,7%, в ASEAN з 17,3% до 24,3%, в APTA з 1,7% до 12,1%.

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

У розвитку процесів регіоналізації перша хвиля припадає на поширення континентальної інтеграції між країнами Західної Європи у 1950-1960-х роках. Друга хвиля регіоналізації охопила країни не тільки Європи, а й Північної та Південної Америки, Азії, Африки. Рекордну кількість регіональних угод було укладено протягом десяти перших років нового століття (сучасна хвиля) – 241 регіональну торговельну угоду, з яких 3/4 припадають на міжрегіональні ініціативи, у розвитку яких найбільшу активність виявили країни Східної Азії (15 регіональних та 31 міжрегіональних угод), Європи (17 та 26), країни Південної Америки (3 та 28). Кожній хвилі розвитку регіоналізації світової економіки притаманний певний вид регіональної інтеграції: на першому етапі домінувала горизонтальна (широтна) інтеграція, що охоплює рівень країн Північ-Північ, Південь-Південь; на другому етапі активно розвивається меридіональна інтеграція, для якої охоплює співпрацю країн типу Північ-Південь; на сучасному (третьому) етапі поглиблюється інтеграційна взаємодія країн Південь-Південь, а також набувають активного розвитку інтеграційні ініціативи, які виходять за рамки континентальних регіонів і мають більш складний зміст співпраці.

Логіка світового економічного розвитку, аналіз процесів регіоналізації світової економіки в умовах глобальної інтеграції дозволили виділити нові напрями розвитку – континентальний та трансконтинентальний – що включає повне розширення (розвиток континентального напрямку регіональної інтеграції) та розширення через залучення, в тому числі трансконтинентального напрямку, нових членів – країн та/або вже існуючих регіональних інтеграційних об'єднань, до існуючого інтеграційного об'єднання або створення нових об'єднань між ними, що інституційно оформлюються відповідними угодами.

Для країн з розвинутою ринковою економікою розвиток інтеграційної взаємодії розглядається як певна функція від уже досягнутого рівня розвитку, а для країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою, інтеграція використовується як засіб покращення соціально-економічного становища. Розвинені країни активно поглиблюють співпрацю в межах своєї групи країн, використовуючи механізм укладання інтеграційних угод типу Північ-Північ, розвитку якого й надалі сприятимуть домінування внутрішньогалузевого поділу праці; високий рівень доходів, який стимулює інноваційну діяльність та сприяє зростанню сукупного попиту в цих країнах; спорідненість структури попиту; однорідність політико-правових систем, що знаходить своє втілення у відповідній зовнішньоекономічній політиці тощо.

До кола економічних інтересів розвинених країн, розвиток яких на сучасному етапі пов'язаний із постіндустріальною стадією, залучаються країни, що розвиваються, та країни з перехідною економікою. Якщо кількість угод між розвиненими країнами й країнами, що розвиваються (угоди типу Північ-Південь), які регламентували торгівлю товарами та послугами, складала 14% у 1995 році, то в 2011 році їх нараховувалося майже 39%. Провідну роль серед розвинених країн у появі нових регіональних угод типу Північ-Південь сьогодні відіграють Євросоюз і США. Угоди типу Південь-Південь розглядаються країнами, що розвиваються, та країнами з перехідною економікою як засіб диверсифікації їхніх зовнішньоекономічних зв'язків та зменшення залежності від розвинених країн, однак аналіз довів, що жодне інтеграційне об'єднання типу Південь-Південь не досягло рівня інтеграційної взаємодії розвинених країн.

Інтеграційна складова стратегії розвитку країн світу розвивається в межах трьох основних стратегій інтернаціоналізації національної економіки: унілатералізму, регіоналізму та мультилатералізму. Для розвитку конкурентоспроможності на зовнішніх ринках використання стратегії унілатералізму в довгостроковій перспективі є мало перспективним, оскільки не забезпечує впливу на конкурентоспроможність національних виробників на зовнішніх ринках. Регіоналізм передбачає поглиблення співробітництва в межах певної групи країн, що ґрунтується на об'єктивній основі, і стимулює розвиток відповідних політик з боку державних інституцій (азійсько-тихоокеанська, північноамериканська моделі інтеграції); впровадження політичних ініціатив, спрямованих на розвиток інтеграційних об'єднань (європейська модель регіональної інтеграції), у межах яких буде реалізовуватися відповідна політика. Мультилатералізм є найбільш важливим засобом реалізації інтересів всіх суб'єктів міжнародних економічних відносин, що забезпечує отримання переваг всіма учасниками за рахунок перерозподілу влади через відмову від дискримінаційних інструментів та ієрархічного підходу в розвитку співпраці.

Таким чином, поглиблення міжнародного поділу праці, інтернаціоналізації виробництва і капіталу зумовлюють об'єктивний характер розвитку регіоналізації – об'єктивного процесу, що ґрунтується на ієрархічності системи регіонів і пов'язаний з оптимізацією соціально-економічної структури територій через систему зв'язків, що розвиваються в межах національної економіки, та розширення співпраці з регіонами різних рівнів, що відносяться до інших держав, які призводять до виникнення регіонів нового таксономічного рівня. У результаті регіоналізації світової економіки відбувається формування нової полісистемної конфігурації світового економічного простору, основними системними елементами якого стають регіони, чия формування визначається характером розвитку інтеграційної взаємодії.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Білорус О.Г. Глобальні трансформації та стратегії розвитку: монографія / Білорус О. Г. [та ін.]. – К.: ВППОЛ, 1998. – 415 с.
2. Лук'яненко Д.Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності: монографія / Д.Г. Лук'яненко. – К.: КНЕУ, 2005. – 204с.
3. Цивилизационная структура современного мира: [в 3 т.] / под ред. Ю.Пахомова [и др.]. – К.: Наукова думка, 2006. – Т.1. Глобальные трансформации современности. – 685с.
4. Шифф Морис, Уинтерс Л.Алан – Региональная интеграция и развитие: монография / Морис Шифф, Л.Алан Уинтерс; Пер.с англ.; Всемирный банк. – М.:Издательство «Весь мир», 2005. – 376с.
5. Шишков Ю. Регионализация и глобализация мировой экономики: альтернатива или взаимодополнение? / Ю.Шишков // Мировая экономика и международные отношения. – 2008. - №8. – С.3-20.
6. Albertin G. Regionalism or Multilateralism? A Political Economy Choice / G. Albertin. – Washington: International Monetary Fund. 2008. – 26p.
7. Baldwin R. Twenty-First Century Regionalism, Doha, and the Future of the WTO [Electronic resource] / R. Baldwin // Economic Policy Program. April 7, 2011. – URL: http://graduateinstitute.ch/ctei/ctei_people/baldwin/publications_regionalism.html
8. Lombaerde P. Multilateralism, regionalism and bilateralism in trade and investment: 2006 world report on regional integration / P. Lombaerde. – United Nations Conference on Trade and Development: Springer, 2007. – 277p.
9. World Trade Report 2011. The WTO and preferential trade agreements: from co-existence to coherence [Electronic resource]. – Geneva: WTO Publications, 2011. – 251p.

ЕВОЛЮЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІКО-ТЕОРЕТИЧНОЇ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КЛАСТЕР»

Черних В.В., аспірантка кафедри європейської інтеграції Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (Україна)

Черних В.В. Еволюція дослідження економіко-теоретичної сутності поняття «кластер».

У статті розглянуто сутність та значення кластерів як елементів сучасних національних економічних систем, які здатні забезпечити національну самодостатність в умовах глобалізації світогосподарського розвитку. Перевага надається кластерній теорії М.Портера як основоположній і загальноувизнаній. Подано комплексне узагальнення еволюції поглядів на тлумачення терміну «кластер» у сучасній економічній літературі. Проаналізувавши існуючі трактування поняття «кластер», автором запропоновано власне визначення. Побудовано типову мережу структуру кластера, в якій виділяють 4 групи учасників: ядро кластера, забезпечуючі, обслуговуючі та допоміжні компанії. Зроблено висновок про те, що кластери виступають удосконаленою формою конкурентоспроможних економічних об'єктів, що здатні породжувати соціальний ефект, а саме – поєднувати інтереси й можливості малих і великих компаній, державних і бізнесових